

Sygn. akt VII Ua 89/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 grudnia 2016 roku

Sąd Okręgowy w Krakowie VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący : SSO Jarosław Łukasik (spr.)

Sędziowie : SSO Katarzyna Gajewska

SSO Dominika Augustyn

Protokolant : sekr. sądowy Wioletta Bugajska

po rozpoznaniu w dniu 29 grudnia 2016 roku w Krakowie na rozprawie

sprawy Towarzystwa Pomocy (...)w S.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K.

o zasiłek pogrzebowy

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K.

od wyroku Sądu Rejonowego dla Krakowa-Nowej Huty w Krakowie IV Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 9 czerwca 2016 r. sygn. akt. IV U 609/16/N

zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że oddała odwołanie.

Katarzyna Gajewska Jarosław Łukasik Dominika Augustyn

Sygn. akt VII Ua 89/16

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 9 czerwca 2016 roku Sąd Rejonowy dla Krakowa – Nowej Huty w Krakowie Wydział IV Pracy i Ubezpieczeń Społecznych zmienił decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K. z 11 lutego 2016 r. w ten sposób, że przyznał stronie odwołującej Towarzystwu Pomocy (...)w S. prawo do zasiłku pogrzebowego w wysokości udokumentowanych kosztów pogrzebu, nie wyższej niż określona w art. 80 ustawy z 17 grudnia 1998 roku

o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (pkt I), zasądzając od organu rentowego na rzecz strony odwołującej kwotę 360 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Podstawę faktyczną orzeczenia stanowił bezsporny, w ocenie Sądu pierwszej instancji stan faktyczny, według którego Towarzystwo Pomocy (...)

w S. sfinansowało koszty pogrzebu uprawnionego do emerytury A. P., który zmarł (...) Towarzystwo poniosło koszt zakupu trumny, toalety pośmiertnej, ubrania do grobu, przewozu ciała, usługi kapłańskiej, wykopania i zasypanie grobu, wieńca i tabliczki nagrobnej oraz uiściło opłaty porządkowe i administracyjne w związku z wjazdem i

czynnościami na terenie Cmentarza(...)w S.. Wydatki zostały udokumentowane wystawieniem faktur VAT albo rachunków.

Opierając się na wskazanym wyżej stanie faktycznym i przepisach art. 77 ust. 1 oraz 78 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. z 2015 roku poz. 748 z późn. zm.) Sąd Rejonowy wywiódł, że określając w art. 78 ust. 1 krąg podmiotów, którym przysługuje zasiłek pogrzebowy za osoby zmarłe, wymienione w art. 77 ust. 1 ustawy, ustawodawca posłużył się wyłącznie znamieniem „osoba” nie wprowadzając żadnych ograniczeń i wymogu, aby osoba taka miała pozostawać ze zmarłym w związku rodzinnym czy zawodowym. Sąd podzielił zapatrywanie odwołującego, że krąg podmiotów z omawianego przepisu został określony szeroko, a jedynym kryterium decydującym czy zasiłek powinien zostać wypłacony jest fakt udokumentowania poniesienia kosztów pogrzebu zmarłego. Przekonuje o tym nie tylko leksykalna treść przepisu, ale i funkcja omawianego świadczenia, która ma głównie charakter kompensacyjny związany ze zrefundowaniem kosztów pochówku i pogrzebu. Biorąc zatem pod uwagę te przesłanki, a zwłaszcza mającą podstawowe znaczenie wykładnię językową przepisów Sąd uznał, że nie znajduje uzasadnienia zapatrywanie wyrażone w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 13 grudnia 2010 roku (I UK 222/10, OSNP 2012/5-6/70), że użyte w art. 78 ust. 1 ustawy z 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych określenie „osoba” obejmuje wszystkie osoby fizyczne i wskazane w ust. 2 osoby prawne. Sąd przyjął, że wg zasad wykładni językowej, przyznającej leksykalnemu brzemieniu przepisów kapitalne i pierwszoplanowe znaczenie, brak jest podstaw do przyjęcia, iż w art. 78 ust. 1 pod pojęciem „osoba” należy rozumieć tylko osoby fizyczne. Skoro bowiem ustawa o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych nie zawiera odmiennej od zawartej w Kodeksie cywilnym definicji określenia „osoba” czy też wskazania, iż dotyczy ono tylko osób fizycznych, to brak podstaw do wnioskowania, iż osoby prawne wyłączone są z zakresu tej regulacji.

W ocenie Sądu przykładowe wyliczenie podmiotów z ust. 2 omawianego przepisu ma znaczenie w kontekście treści art. 79 cytowanej ustawy, który określa ramy wysokości zasiłku dla podmiotów innych niż w nim wymienione, tj. innych niż członkowie rodziny, pracodawca, dom pomocy społecznej, gmina, powiat, osoba prawna kościoła lub związku wyznaniowego.

Sąd przyjął, że wg odmiennej wykładni jedynymi podmiotami wyłączonymi z możliwości ubiegania się o zasiłek pogrzebowy pomimo zorganizowania pogrzebu i pokrycia jego kosztów, byłyby - na podstawie art. 79 ust. 2 ustawy - oprócz Państwa, organizacje polityczne lub społeczne, chyba, że zasiłek przysługuje im z tytułu pokrycia kosztów pogrzebu własnego pracownika, a w kontekście funkcji kompensacyjnej zasiłku pogrzebowego brak jest jakiegokolwiek aksjologicznego uzasadnienia dla wyłączenia instytucji dobroczynnej, niosącej pomoc potrzebującym. Zdaniem Sądu Rejonowego takie wyłącznie w przedmiotowej sprawie byłoby sprzeczne ze społecznym i etycznym wymiarem, skoro miałyby wyłączać z otrzymania świadczenia Towarzystwo Pomocy(...)w S., które ma status organizacji pożytku publicznego.

W obliczu powyższych rozważań Sąd uznał, że nie ma podstaw do twierdzenia, iż krąg uprawnionych do zasiłku pogrzebowego jest zamknięty i ogranicza się do osób fizycznych (art. 78 ust. 1) oraz podmiotów enumeratywnie wskazanych w art. 78 ust. 2, gdyż już w świetle mającej prymarne znaczenie wykładni językowej brak jest jakichkolwiek przesłanek do zawężenia pojęcia „osoba” z art. 78 ust. 1 wyłącznie do osób fizycznych.

Sąd Rejonowy zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał odwołującemu prawo do zasiłku w wysokości udokumentowanych kosztów pogrzebu nie wyższych jednak niż określone przepisem art. 80 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. z 2015 roku poz. 748 z późn. zm.), na podstawie art. 477¹⁴ § 2 KPC.

Orzeczenia o kosztach zostało oparte przez Sąd Rejonowy na art. 98 § 1 i 3 KPC i § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia z dnia 22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz. U. z 2015 roku poz. 1804).

W apelacji wyrok Sądu pierwszej instancji zaskarżył w całości organ rentowy domagając się zmiany tego wyroku poprzez oddalenie odwołania. Apelujący zarzucił Sądowi Rejonowemu naruszenie przepisów ustawy emerytalnej, a w szczególności art.78 ust. 1 i 2 ustawy przez błędną jego wykładnię, a nadto art.233 § 1 KPC poprzez brak wszechstronnego rozważenia zebranego w sprawie materiału dowodowego oraz niewyjaśnienie wszystkich okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy.

Według strony apelującej, ustawowe zawężenie kręgu podmiotów wymienionych w art. 78 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS stanowi przesłankę do ustalenia, że inne niż wskazane w tym przepisie podmioty nie są uprawnione do otrzymania zwrotu kosztów pochówku. Apelujący wskazał, że zgodnie z art. 17 ust.1 pkt. 15 ustawy z dnia 12.03.2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2012 r. poz. 964).- sprawienie pogrzebu jest zadaniem własnym gminy o charakterze obowiązkowym, a wg § 6 ust.1 pkt. 10 g rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23.08.2012 r. (Dz. z 2012 r. poz. 964). dom pomocy społecznej ma obowiązek sprawienia pogrzebu, zgodnie z wyznaniem zmarłego mieszkańca domu, w zakresie usług opiekuńczych i wspomagających.

Towarzystwo Pomocy (...)w S. nie przedłożyło decyzji Wojewody z zezwoleniem wojewody na prowadzenie domu pomocy społecznej, nie ma umowy zawartej z Powiatem w celu realizacji zadań w zakresie pomocy społecznej i nie jest innym podmiotem wskazanym w art. 78 ust. 1 i 2 ustawy, uprawnionym do otrzymania zwrotu kosztów pochówku.

Towarzystwo Pomocy (...)w S. wniosło o oddalenie apelacji i zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym wg norm przepisanych.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Przy stanie faktycznym, który strony tego postępowania opisywały zgodnie jako bezsporny i z którego wywodziły sprzeczne jedynie w konkluzjach oceny prawne w przedmiocie posiadania przez stronę odwołującą prawa do zasiłku pogrzebowego z art 77 ust.1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, na którym zostało oparte zaskarżone apelacją orzeczenie Sądu pierwszej instancji, apelacyjny zarzut naruszenia art.233 §1 KPC jest w tej sprawie bezzasadny. Strona apelująca, mimo powołania takiego zarzutu nie wskazała żadnej okoliczności faktycznej, która powinna mieć istotne znaczenie dla właściwej subsumcji i właściwego zastosowania w tej sprawie prawa materialnego, a która zostałaby przez Sąd pierwszej instancji pominięta lub ustalona wbrew zgodnym i w całości wiarygodnym twierdzeniom stron albo wiarygodnej treści innej części materiału, o jakim mowa w art. 233 §1 KPC.

Apelacja okazała się natomiast uzasadniona w zakresie zarzutu naruszenia art.78 ust. 1i2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, dlatego, że zaskarżone orzeczenie jest konsekwencją niewłaściwej wykładni i w związku z tym niewłaściwego zastosowaniu przepisów prawa materialnego, które stały się i powinny być, prawidłową podstawą materialnoprawną orzeczenia w tej sprawie.

Z niespornych okoliczności faktycznych sprawy wynika jednoznacznie i bezspornie, że będące stroną odwołującą stowarzyszenie o nazwie Towarzystwo Pomocy (...)w S. wystąpiło do ZUS z wnioskiem

o wypłatę zasiłku pogrzebowego z art.77 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, dlatego, że pokryło koszty pogrzebu A. P., uprawnionego w chwili zgonu do emerytury z FUS. Objęty sprawa spór stron nie dotyczył faktów, a jedynie słuszności oceny prawnej organu rentowego, że wnoszące odwołanie stowarzyszenie nie jest uprawnione do otrzymania zasiłku pogrzebowego przysługującego z mocy art.78 ust.1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS uprawnionej osobie, lub podmiotom wymienionym w art . 78 ust. 2, jeżeli pokryły one koszty pogrzebu osób zmarłych posiadających w chwili śmierci status opisany w art. 77 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Zgodnie z treścią art. 78 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS „ Zasiłek pogrzebowy przysługuje osobie, która pokryła koszty pogrzebu”, a według ust.2 tego artykułu „Zasiłek pogrzebowy przysługuje również pracodawcy, domowi pomocy społecznej, gminie, powiatowi, osobie prawnej kościoła lub związku wyznaniowego, jeżeli pokryły

koszty pogrzebu”. Wbrew pogładowi Sądu pierwszej instancji, prawidłowo zastosowane metody wykładni językowej (gramatycznej),

a także zgodne z Konstytucyjną zasadą państwa prawa, prawidłowo zastosowane reguły wykładni systemowej, historycznej oraz funkcjonalnej nie uzasadniają ustalenia prawnego, że terminowi „osobie” użytemu w ust.1 art. 78 i 79 ust. 1 można lub należy przypisać inne znaczenie, niż posiadane przez ten termin w języku potocznym, czyli opisujące wyłącznie byt, którym jest każda jednostka ludzka

(człowiek) czyli odpowiadająca w języku prawnym pojęciu „osoba fizyczna”.

Do dokładnie takiego samego wniosku prowadzi wnioski z analizy i porównania treści przepisów z ust.1 i ust.2 art.78.

Wynika z niej, że do desygnatów terminu osoba z ust.1 nie są i nie mogą być zaliczone również byty, które w języku przepisów prawa opisywane są zwrotem ”osoby prawne”. Wskazuje na to fakt, że w tekście ust.2 tego samego artykułu, tej samej ustawy – a więc w odrębnym od ust.1 przepisie - ustawodawca, przyznał „również” (czyli poza osobami do których ma zastosowanie przepis z ust.1 art.78 ustawy) zasiłek pogrzebowy ”gminie, powiatowi i osobie prawnej kościoła...” a więc podmiotom, które w polskim systemie prawa są zawsze osobami prawnymi. Z użytego w ust.2 art. 78 ustawy zwrotu „przysługuje również” i faktu, że przepis wymienienia oznaczone w nim grupy osób prawnych, którym zasiłek pogrzebowy przysługuje „również” wynika, że wg ustawy termin „osobie” z ust.1 nie jest terminem prawnym opisującym zbiorczo osobę(y) fizyczną(e) i osobę(y) prawną(e), ale tylko człowieka czyli osobę(y) fizyczną(e). Gdyby zastosowany w tekście art.78 ust.1 ustawy termin „osobie” miał według ustawodawcy (co przyjął sąd pierwszej instancji) oznaczać zbiór podmiotów prawa, jaki składa się

z ogółu osób fizycznych i osób prawnych, to regulacja ustawowa z art.78 ust.2; czyli przyznająca zasiłek pogrzebowy ”również” grupie wymienionych w tym szczególnym przepisie podmiotów, z których część ma w polskim systemie prawnym zawsze status osoby prawnej (gmina, powiat, osoba prawna kościoła), byłby zbędny, gdyż

z mocy ust.1 art.78 ustawy, zasiłek pogrzebowy przysługiwałby wszystkim osobom prawnym. Z założenia racjonalności prawodawcy, które składa się na kompleks reguł mających zastosowanie przy poprawnie dokonywanej wykładni językowej tekstów przepisów prawa, wynika tymczasem, że nie wolno tekstów prawnych interpretować w taki sposób, aby ich pewne fragmenty regulacji okazały się zbędne (zakaz wykładni per non est) oraz to że w obrębie danego aktu lub gałęzi prawa nie należy przypisywać tego samego znaczenia różnym ustawowym zwrotom językowym (zakaz wykładni synonimicznej).

Przy wyżej wskazanej treści przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS oraz jedynym możliwym do zaakceptowania wyniku ich wykładni językowej, uzasadniona jest konkluzja oceny prawna, że strona odwołująca - nie będąca ani osobą fizyczną, do której odnosi się przepis art.78 ust.1 ustawy, ani podmiotem wymienionym w art.78 ust.2 ustawy, czyli pracodawcą (zmarłego A. P.), domem pomocy społecznej, gminą, powiatem lub osobą prawną kościoła lub związku wyznaniowego - nie należy do zamkniętego (z mocy ustawy) kręgu podmiotów uprawnionych do zasiłku pogrzebowego z art.77 ust.1 ustawy

o emeryturach i rentach z FUS, i nie ma prawa do zasiłku pogrzebowego

mimo faktu pokrycia kosztów pogrzebu zmarłego A. P.. Wniosek taki wynika jednoznacznie z bezwzględnie wiążących przepisów ustawy

o emeryturach i rentach z FUS, która reguluje kompleksowo zasady nabywania prawa do tego świadczenia krąg podmiotów uprawnionych do jego domagania się od ZUS. Charakter zasiłku pogrzebowego, czyli świadczenia pokrywanego

z funduszu ubezpieczeń społecznych i przysługującego w określonych w ustawie przypadkach, wyłącznie określone ustawy kręgowi podmiotów, wyklucza dopuszczalność jego przyznawania przez ZUS na zasadzie uznania lub słuszności oraz innym podmiotom niż osoba fizyczna lub jednostki organizacyjne o statusie prawnym wskazanym w art.78 ust.2 ustawy, nawet jeżeli podmioty nie wymienione

w ustawie pokryły koszty pogrzebu z własnej woli, w miejsce podmiotów, na których ciążył ustawowy obowiązek pochówku zmarłego.

Mając za podstawę wskazane wyżej ustalenia faktyczne i prawne Sąd Okręgowy stwierdził, że apelacyjny wniosek o zmianę zaskarżonego apelacją orzeczenia ma oparcie w wyżej oznaczonych przepisach prawa materialnego i orzekł jak sentencji, zgodnie z art.386 §1 KPC.